

English Learner’s Dictionaries as A British Tradition: History, Defining Characteristics and Key Players

Hossein Heidari Tabrizi*

Abstract

Generally speaking, dictionaries are still the single most valued tool for language learners. More specifically, the monolingual learners’ dictionary (MLD), as a variety of dictionary dedicated to meet the needs of non-native language learners, is an authoritative source for learners of English. In fact, the foundations of the MLD were laid down in the 1920s and 1930s by a handful of British academics; thus it is above all a British phenomenon. *Random House Webster’s Advanced English Dictionary* (RWAED) published as “the first Webster’s dictionary truly written for advanced learners of English”, though. The present article aimed to explore English learner’s dictionaries, to present the evolution of such dictionaries through its history, and to introduce their defining characteristics in detail though examining the best known and most influential examples of such a trend. In doing so, two British learner’s dictionaries, quite the well-established and frequently used; namely, *Oxford Advanced Learners Dictionary* (OALD) and *Longman Dictionary of Contemporary English* (LDOCE) along with RWAED are introduced and compared in terms of their macrostructures, medio-structures, microstructures, access as well as textual structures, addressing structures, metalexigraphic methods. More specifically, the front materials, the dictionary body, the back materials and the accompanying resources all were assessed in terms of format and content.

Keywords: British tradition, Dictionary-making history, English monolingual learners’ dictionary, lexicography

---

* Associate Professor, Department of English, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: heidaritabrizi@gmail.com

Date received: 2021/12/13

Date of acceptance: 2022/01/28

Copyright © 2018, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی:

سیر تحول، ویژگی‌های ممتاز و نمونه‌های مطرح

حسین حیدری تبریزی*

چکیده

فرهنگ «زبان آموز» به مثابه پدیده و سنتی بریتانیایی سابقه‌ای بیش از نیم قرن دارد. اصطلاح «زبان آموز» عموماً به آن دسته از فرهنگ‌های لغت انگلیسی اطلاق می‌شود که مخصوص زبان‌آموزانی تهیه و تدوین شده که انگلیسی زبان مادریشان نیست. هدف از نگارش مقاله حاضر، شناخت تاریخچه شکل‌گیری و پیدایش فرهنگ تک‌زبانه زبان‌آموز انگلیسی، معرفی نمونه‌های معروف و مطرح، توصیف دقیق و جامع خصوصیات بارز و ویژگی‌های متمایزکننده این نوع فرهنگ‌ها از منظر کلان ساختار، میان ساختار و خردساختار شامل شکل ظاهری، مواد پیش‌متن فرهنگ، گستره و گنجایش، دامنه بُرد، تعریف‌نگاری، تصویردهی، طبقه‌بندی معنایی، تفکیک درون مدخلی، اطلاعات متعدد و متنوع واژگان‌شناختی، اطلاعات پیرامونی، الحاقات/ضمائم، و امکانات جنبی است. البته برای روشن‌تر شدن بحث، سه فرهنگ زبان‌آموز چاپ ناشران معروف نیز بررسی می‌شود: دو فرهنگ روزآمد آموزشی زبان‌آموز انگلیسی چاپ ناشران بریتانیایی یعنی فرهنگ لغات آکسفورد مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته (OALD) و فرهنگ لغات انگلیسی معاصر لانگمن (LDOCE) و البته تنها فرهنگ در دسترس چاپ ناشران آمریکایی به نام «فرهنگ لغات رندوم هاوس ویستر مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته» (RWAED). در آخر، نگارنده می‌کوشد چشم‌اندازی از آینده فرهنگ‌های زبان‌آموز، مخاطرات و چالش‌های پیش‌رو و فرصت‌های ناشی از انقلاب دیجیتالی و پیشرفت‌های فناوری به‌دست دهد.

کلیدواژه‌ها: سنت فرهنگ‌نگاری بریتانیایی، فرهنگ زبان‌آموز انگلیسی، فرهنگ تک‌زبانه، فرهنگ‌نویسی

---

* دانشیار گروه زبان انگلیسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
heidaritabrzi@gmail.com
تاریخ دریافت مقاله ۱۴۰۰/۰۹/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۸

۱ - مقدمه

فرهنگ «زبان‌آموز» به مثابه پدیده و سنتی بریتانیایی سابقه‌ای بیش از نیم قرن دارد. اصطلاح «زبان‌آموز» عموماً به آن دسته از فرهنگ‌های لغت انگلیسی اطلاق می‌شود که مخصوص زبان‌آموزانی تهیه و تدوین شده که انگلیسی زبان مادریشان نیست. در انگلیسی به این نوع فرهنگ‌ها اصطلاحاً «learner» اطلاق می‌شود، اما در زبان فارسی هنوز معادل رایجی برای آن وجود ندارد. (البته در انگلیسی گاهی از الفاظ دیگری برای اشاره به این نوع از فرهنگ‌ها نظیر ELT/EFL/pedagogical هم استفاده می‌شود). با این همه، از آن جایی که جنبه آموزشی این گونه فرهنگ‌ها برجسته‌تر است (انتخاب اصطلاح «لرنر» خود موید این مطلب است) و در عین حال چنین فرهنگ‌هایی صرفاً برای کسانی که در آغاز راه یادگیری زبان هستند تدوین نشده، به اعتقاد نگارنده «زبان‌آموز» بهترین معادل این واژه در زبان فارسی است. البته برابری‌های دیگری نیز می‌توان یافت از جمله «نوآموز»، «زودآموز»، «تندآموز» و حتی «پیشرو». طبیعی است که به دلیل کاربرد کاملاً تخصصی این برش معنایی کلمه، در «فرهنگ معاصر هزاره» (حق‌شناس، سامعی و انتخابی، ۱۳۸۱) و در «فرهنگ معاصر پویا» (باطنی، ۱۳۸۵) در طبقه‌بندی معنایی سرمدخل learner این کاربرد کلمه گنجانده نشده است.

امروزه استفاده از این فرهنگ‌های لغت برای فراگیری هر چه بهتر، سریع‌تر و دقیق‌تر زبان انگلیسی امری بدیهی در آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم یا زبان خارجی است. بنابراین، از فرهنگ‌های معتبر موجود معمولاً «فرهنگ لغات آکسفورد مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته» (*Oxford Advanced Learner's Dictionary*) معروف به OALD و «فرهنگ لغات انگلیسی معاصر لانگمن [مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته]» (*Longman Dictionary of Contemporary English*) معروف به LDOCE به

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

زبان آموزان معرفی و توصیه می‌شود، هرچند فرهنگ‌های زبان‌آموز دیگری نیز در سطوح مختلف در دسترس علاقه‌مندان قرار دارد که فهرستی از مطرح‌ترین آنها در بخش فرهنگ‌های لغت منابع و مآخذ این مقاله آورده شده است.

اما پرسش مطرح این است که «همه این فرهنگ‌ها مخصوص لهجه بریتانیایی است؛ پس تکلیف آنهایی که لهجه انتخابی‌شان آمریکایی است چیست؟». پاسخ منطقی به این سوال تا سال‌های اخیر این بود: فرهنگ‌های زبان‌آموز پدیده‌ای بریتانیایی محسوب می‌شود (Rundell, 2006, 739) و بنابراین متأسفانه در آمریکا سازمان‌های آموزشی-پژوهشی و ناشران متخصص در نشر فرهنگ و دایره‌المعارف هنوز به تهیه و تدوین و انتشار فرهنگ‌های زبان‌آموز اقدام نکرده‌اند و البته بوده‌اند و هستند فرهنگ‌های عادی آمریکایی که اهداف و خصوصیاتشان به اهداف و خصوصیات فرهنگ‌های زبان‌آموز شبیه یا نزدیک باشد؛ از جمله «فرهنگ لغات اسکات، فورزمن مخصوص سطح پیشرفته» (Scott, Foresman advanced dictionary) تالیف فرهنگ‌نگار شهیر و پیشرو آمریکایی «کلارنس ال بارنهارت» (Clarence L. Barnhart) و همکارش «ای ال ثورن دایک» (E. L. Thorndike)، اما مخاطبان این فرهنگ و دیگر فرهنگ‌های مشابه آن به استناد مولفان آن «دانش‌آموزان دوره راهنمایی و دبیرستان» به عبارتی نوجوانان و جوانانی هستند که زبان مادری‌شان البته انگلیسی است. مخاطبانی که به اعتبار شَمّ زبانی با زبان‌آموزان غیرانگلیسی‌زبان قابل مقایسه نیستند. این گونه فرهنگ‌ها را که بیشتر شبیه فرهنگ‌های دانش‌آموزی (Student's Dictionary) امروزی هستند حداکثر می‌توان حد واسطی بین فرهنگ‌های عادی و زبان‌آموز دانست.

بنابراین به ناچار و البته با کمی اغماض، بهتر است آنها هم از همان فرهنگ‌های زبان‌آموز بریتانیایی موجود استفاده کنند. ضمن آن‌که فرهنگ‌های بریتانیایی نظیر

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۵

LDOCE و OALD هر کجا که تفاوتی در املا، تلفظ، معنا، یا کاربرد کلمات بین این دو لهجه رایج انگلیسی وجود داشته باشد، آن را به زبان‌آموز تذکر می‌دهد (یارمحمدی، ۱۳۷۴). این توضیح ضروری به نظر می‌رسد که فرهنگ‌های معروف آمریکایی همچون «مریام وبستر» (Meriam Webster) و «آمریکن هریتیج» (American Heritage) برای افرادی تالیف شده که انگلیسی زبان مادریشان است و نه برای فارسی‌زبانان، و این خود مشکلات زیادی را ایجاد می‌کند و پاسخ بسیاری از سوالات در این فرهنگ‌ها پیدانمی‌شود.

در آغاز هزاره جدید، در سال ۲۰۰۱ انتشارات «رندوم هاوس» (Random House) مجموعه فرهنگ‌های زبان‌آموز خود را به سرپرستی دکتر «جرارد ام. دالگیش» (Gerard M. Dalgish) استاد و مدیرگروه زبان انگلیسی (به عنوان زبان دوم) کالج «باروک» (Baruch College) دانشگاه «سیتی» نیویورک (City University of New York) در سه سطح «آسان»، «متوسط» و «پیشرفته» (برای مشخصات کتاب‌شناختی این مجموعه مراجعه کنید به بخش فرهنگ‌های لغت در کتاب‌نامه این مقاله) منتشر کرد که «فرهنگ لغات رندوم هاوس وبستر مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته» موسوم به RWAED در ایران منتشر شده است. بر روی جلد فرهنگ در زیر عنوان اصلی آمده: «انتخاب بدیهی فراگیران زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم» و در پشت جلد هم مجدداً به این مساله اشاره شده: «فرهنگ حاضر اولین فرهنگ وبستر است که مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته انگلیسی نگاشته شده و انگلیسی آمریکایی را کاملاً دربرمی‌گیرد». در پشت جلد این فرهنگ، «کلیفورد هیل» (Clifford Hill) استاد دانشگاه کلمبیای نیویورک در ارزیابی خود از RWAED چنین اظهارنظر کرده است: «کمک‌کاری بجا و بسیار ضروری برای تدریس انگلیسی آمریکایی به زبان‌آموزان».

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

در کل، انتشار RWAED را سعی رگم برخی کاستی‌هایش (حیدری تبریزی، زیر چاپ) - باید به فال نیک گرفت چرا که بالاخره خود آمریکایی‌ها برای تالیف فرهنگ‌های زبان‌آموز مخصوص زبان‌آموزان لهجه آمریکایی دست به کار شده‌اند و اطلاعات خالص و دست‌اولی در مورد املا، تلفظ، معانی، و کاربرد «کاملاً» آمریکایی کلمات و عبارات در اختیار زبان‌آموزان قرار داده‌اند. به عبارت دیگر، این فرهنگ برخلاف فرهنگ‌های قبلی که بریتانیایی‌ها برای لهجه آمریکایی تالیف کرده‌اند، فرهنگی است منحصربه‌فرد بر پایه لهجه «ناب» آمریکا از دیدگاه مولفان آمریکایی.

با این همه، این نکته را نیز باید مد نظر داشت که این فرهنگ اولین تلاش آمریکایی‌ها در راه تهیه و تدوین فرهنگ‌های زبان‌آموز است، در حالی که مولفان OALD در طول حضور ۷۰ ساله این فرهنگ، برای روزآمدسازی آن بارها ساختار و محتوای این فرهنگ را بازنگری کرده‌اند و ویرایش‌های متعددی از آن را به‌ویژه با تکیه بر آرا و نظرات اهل فن و خود زبان‌آموزان - به استفاده‌کنندگان عرضه داشته‌اند. به‌همین ترتیب، فرهنگ LDOCE هم که نخستین بار در سال ۱۹۷۸ منتشر شد تا سال ۲۰۱۴ در طی ۳۶ سال، شش بار ویرایش شده و از نظر شکل و محتوا کاملاً متحول شده است. فرهنگ RWAED نیز به زعم راقم این سطور می‌تواند در ویرایش‌های بعدی جای خود را به خوبی در بین دوست‌داران لهجه آمریکایی باز کند، هرچند با توجه به این‌که با گذشت بیش از ۲۰ سال از چاپ اول فرهنگ RWAED هنوز ویرایش جدیدی از آن به بازار عرضه نشده، ظاهراً مولفان این فرهنگ چنین قصدی هم ندارند.

با این اوصاف، ورود ناشران آمریکایی به عرصه‌ای که چه به لحاظ نظری و چه از جنبه عملی تحت سیطره بریتانیایی‌ها بوده، به‌خودی‌خود تحولی مثبت است. اما به راستی فرهنگ زبان‌آموز چگونه شکل گرفت و چگونه در بازار نشر گوی رقابت را از

فرهنگ‌های تک‌زبان انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۷

دیگر انواع مواد آموزشی ر بوده است؟ هدف از نگارش مقاله حاضر عبارت است از شناخت تاریخچه شکل‌گیری و پیدایش فرهنگ تک‌زبان انگلیسی و سیر تحول و تطور آنها، معرفی نمونه‌های معروف و مطرح در این عرصه، و توصیف و تبیین دقیق و جامع خصوصیات بارز و ویژگی‌های متمایزکننده این نوع فرهنگ‌ها از منظر کلان ساختار، میان ساختار و خردساختار شامل شکل ظاهری، مواد پیش‌متن فرهنگ، گستره و گنجایش، دامنه بُرد، تعریف‌نگاری، تصویردهی، طبقه‌بندی معنایی، تفکیک درون مدخلی، اطلاعات متعدد و متنوع واژگان‌شناختی، اطلاعات پیرامونی، الحاقات/ضمائم، و امکانات جنبی.

۲- فرهنگ‌های زبان‌آموز: گذشته، حال و آینده

۲-۱ سابقه فرهنگ‌های زبان‌آموز

سابقه فرهنگ‌های تک‌زبان انگلیسی، برخلاف قدمت چند صدساله تدوین فرهنگ‌های دوزبان، چندان زیاد نیست و در مقام مقایسه پدیده‌ای نسبتاً جدید محسوب می‌شود که در نتیجه نیاز جهانی به یادگیری زبان انگلیسی از اواسط قرن بیستم رواج پیدا کرده است. با این همه، به لطف اقبال تجاری و رقابت ناشی از این اقبال میان ناشران مطرح به ویژه ناشران بریتانیایی عرصه نوآوری‌ها و ابتکارات فراوانی در حیطه فرهنگ‌نگاری به‌ویژه در حوزه اطلاعات مربوط به معانی کلمات و کاربردهای متفاوت آن و نحوه ارائه این نوع اطلاعات بوده است. به عبارت دیگر، انگیزه اصلی تدوین فرهنگ‌های تک‌زبان انگلیسی، فراهم‌آوردن منبع و ماخذی غنی به‌منظور برطرف‌کردن نیاز توانان زبان‌آموزان در درک و تولید زبان دوم یا خارجی بوده است. در ادامه بحث، ابتدا پیشینه

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

و سیر تحول و تطور فرهنگ‌های زبان‌آموز و سپس وضعیت حال حاضر این نوع فرهنگ‌ها تبیین شده و در آخر چشم‌انداز آینده آنها به بحث گذاشته شده است.

خاستگاه و منشا پیدایش فرهنگ‌های زبان‌آموز، برخلاف انتظار، حیطه علمی «آموزش زبان انگلیسی» بوده است و نه حوزه تخصصی «فرهنگ‌نگاری» چراکه فرهنگ‌نگاری فعالیتی محافظه‌کارانه است که در آن بیشتر به روش‌های مالوف و مدل‌های مرسوم تکیه می‌شود تا نوآوری و بدعت‌های تازه (Hanks, 2012). ابتکار خلق این نوع فرهنگ‌ها هم از این قاعده کلی مستثنی نبوده است. در واقع، در نیمه آغازین قرن بیستم میلادی، با تغییر رویکردهای زبان‌آموزی از شیوه‌های سنتی ادبی‌گرا به سمت مدل‌های مبتنی بر رواج زبان، جنبشی در میان زبان‌شناسان شکل گرفت تا با شناسایی لغات پربسامد زبان، باری از دوش زبان‌آموزان به ویژه در مراحل ابتدایی یادگیری بردارد. ثمره این اهتمام، ظهور نهضت «کنترل واژگان» (vocabulary control) بود، نهضتی که منجر به شکل‌گیری و پیدایش اولین فرهنگ‌های زبان‌آموز از اواسط دهه ۳۰ میلادی شد. با توجه به تاکید روزافزون برنامه‌های درسی و مطالب آموزشی زبان انگلیسی بر این رویکرد، فرهنگ‌نویسان تلاش کردند تا با تکیه بر مفهوم «واژگان معرف تحت کنترل» (Controlled Defining Vocabulary) و تهیه فهرستی از واژگان رایج و پربسامد زبان انگلیسی، با محدود کردن خود به این فهرست، در تعریف معانی هر مدخل در نهایت تعریفی برای آن ارائه دهند که زبان‌آموزان در فهم لغات ناآشنا چندان دچار مشکل نشوند.

۲-۲ پیشگامان فرهنگ‌های زبان‌آموز امروزی

صاحب‌نظران و فرهنگ‌نگاران پیشگام در این زمینه همگی بریتانیایی بودند و می‌توان به چهره‌های شاخصی نظیر مایکل وست (Michael West)، جیمز اندیکات (James Endicott)، هارولد پالمر (Palmer Harold) و ای اس هورن بای (A. S. Hornby) اشاره کرد. گام‌های اولیه به سوی تولید فرهنگ‌های زبان‌آموز با چاپ کتابی نسبتاً کم حجم حاوی ۱۸۰۰۰ واژه به نام «فرهنگ انگلیسی شیوه نو» (New Method English Dictionary) برداشته شد (West, 1935) که بعدها در قالب «فهرست عمومی واژگان انگلیسی» (A General Service List of English Words) تجدیدنظر و تکمیل شد (West, 1953). با وجود این، اکثر صاحب‌نظران متفق‌القولند که انتشار «فرهنگ اصطلاحی و نحوی انگلیسی» (Idiomatic and Syntactic Dictionary of English) در ژاپن نقطه عطفی در تاریخچه فرهنگ‌های زبان‌آموز محسوب می‌شود (Hornby, 1942). همانطور که از عنوان آن کاملاً پیداست، این فرهنگ با اتکا به شیوه علامت‌گذاری ابتکاری خود، اطلاعات فراوانی را درباره کاربردهای نحوی لغات معمول زبان انگلیسی و میل ترکیبی و هم‌آیی آنها در اختیار زبان‌آموزان قرار می‌دهد، چراکه هدف از تدوین این فرهنگ بیشتر پرداختن به مهارت‌های تولیدی زبان انگلیسی است و نه صرفاً مهارت‌های ادراکی آن. همین فرهنگ است که انتشارات آکسفورد در سال ۱۹۴۸ به نام «فرهنگ زبان‌آموز انگلیسی» (A Learner's Dictionary of English) و در سال ۱۹۷۴ تحت عنوان جدید «فرهنگ پیشرفته زبان‌آموز آکسفورد» (Advanced Learner's Dictionary Oxford) معروف به OALD تجدید چاپ کرد. الگوی مورد استفاده در این فرهنگ، علی‌رغم گذشت بیش از نیم قرن، همچنان طرح اولیه رایج در تدوین فرهنگ‌های زبان‌آموز باقی

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

مانده است. یکی دیگر از خصوصیات بارز این فرهنگ سعی در تعریف معنی و کاربرد کلمات به زبان ساده بود.

با همه این اوصاف، اولین کاربرد «واژگان معرف» به معنای تام و تمام آن در فرهنگ‌های زبان‌آموز به «فرهنگ انگلیسی معاصر لانگمن» (Longman Dictionary of Contemporary English) موسوم به LDOCE چاپ ۱۹۷۸ نسبت داده می‌شود (Ranalli & Nurmukhamedov, 2014)، فرهنگی که معانی همه مدخل‌ها را با حدود ۲۰۰۰ واژه ساده و پرتکرار انگلیسی تعریف می‌کرد تا کار «رمزگشایی» (decoding) به هنگام درک مطلب خوانشی و گاهی درک مطلب شنیداری برای زبان‌آموز ساده‌تر شود. انتشار این فرهنگ سرآغازی بود بر رقابت شدید بزرگترین انتشاراتی‌های جهان به ویژه ناشران مطرح بریتانیایی برای سیطره بر بازار پر مشتری فرهنگ‌های زبان‌آموز. بدین ترتیب فرهنگ‌های دیگر ناشران بزرگ یکی بعد از دیگری از راه رسیدند: «فرهنگ پیشرفته زبان‌آموز انگلیسی کالینز کوبیلد» (COB) چاپ ۱۹۸۷ (Collins COBUILD Advanced Learner's English Dictionary)؛ «فرهنگ بین‌المللی انگلیسی کمبریج» (CIDE) چاپ ۱۹۹۵ (Cambridge International Dictionary of English)؛ «فرهنگ زبان‌آموزان پیشرفته انگلیسی مک‌میلان» (MEDAL) چاپ ۲۰۰۲ (Macmillan English Dictionary for Advanced Learners)؛ و البته ورود دیر هنگام و مقطعی ناشران آمریکایی به این عرصه با انتشار «فرهنگ لغات رندوم هاوس وبستر مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته» (RWAED) در سال ۲۰۰۱ (Random House Webster's Advanced Dictionary).

در این رقابت، ناشران انواع مختلف فرهنگ‌های زبان‌آموز را برای عامه زبان‌آموزان و مخاطبان خاص در سطوح مختلف بسندگی زبان به بازار عرضه کرده‌اند؛ باین حال، جای تعجب ندارد که فرهنگ‌های زبان‌آموز سطح پیشرفته کماکان شکل غالب این نوع

فرهنگ‌ها محسوب می‌شوند، چراکه ماهیت تک‌زبانه فرهنگ‌های زبان‌آموز طبیعتاً تحقق اهداف مدنظر آنها را برای سایر زبان‌آموزان به‌ویژه زبان‌آموزان مبتدی به‌مراتب مشکل‌تر می‌نماید. از طرف دیگر، با اینکه هر کدام از این فرهنگ‌ها ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود را عرضه می‌کنند و عیار خود را در تدوین این نوع فرهنگ‌ها با ایجاد تنوع و ابتکار به رخ می‌کشند، اما بیش از آنکه با یکدیگر ناهمگونی و اختلاف داشته باشند همگی در ویژگی‌های بارز زیر مشترک و همگرا هستند: تعاریف به زبان ساده؛ توجه به کاربردهای گفتاری زبان علاوه بر کاربردهای نوشتاری آن؛ ارائه اطلاعات تلفظی با استفاده از «الفبای بین‌المللی آوانگاری» (International Phonetic Alphabet) موسوم به «آی پی ای» (IPA)؛ کثرت و تنوع مثال‌ها؛ و داشتن راهنمای استفاده از فرهنگ به‌ویژه شیوه علامت‌گذاری آن. به‌عبارت‌دیگر، از منظر صاحب‌نظران، قطعاً تفاوت‌های متعددی بین فرهنگ‌های زبان‌آموز این ناشران مطرح وجود دارد، لیکن از دید زبان‌آموز نوعی، فرهنگ‌های موجود در بازار، به‌ظاهر فرهنگ‌هایی بسیار مشابه یکدیگر هستند که چه از نظر شکل و چه از نظر محتوا نقاط اشتراک بسیاری دارند. در اصل، «تغییرات کاملاً اساسی ... عملاً در مدلی تلفیق می‌شود که هرچه بیشتر همگن است چراکه آنچه سال قبل نوآوری و ابتکار نامیده می‌شده و امسال خصوصیت استاندارد و متعارف به‌حساب می‌آید» (Rundell, 2006, 739). نمونه‌ظاهری این همگرایی و همگونی را می‌توان در ویرایش چهارم فرهنگ COBUILD (۲۰۰۳) یافت. عبارت «فرهنگ زبان‌آموز پیشرفته» (Advanced Learner's Dictionary) به‌عنوان اضافه‌شده است تا خود را با دیگر فرهنگ‌های مطرح در این حوزه تطبیق دهد. افزودن تصویر یا کاهش تعداد مدخل‌ها و صفحات مثال‌های دیگری از اهتمام ناشران به رعایت این مشابهت ظاهری است.

۲-۳ فرهنگ‌های پیکره-بنیاد زبان آموز

اگر جرقه اولیه پیدایش فرهنگ‌های زبان آموز کمک به یادگیری زبان انگلیسی به عنوان نیازی ضروری در جامعه مدرن بود، نقطه عطف دیگر در سیر تحول و تطور این نوع از فرهنگ‌ها انقلابی بود که با ظهور پیکره‌های داده‌بنیاد ماشینی حاصل شد. نمونه پیشرو و موفق در این امتزاج را می‌توان در پروژه‌ای به نام «کوبیلد» (COBUILD) به سرپرستی جان سینکلر یافت؛ پروژه مشترکی که محصول همکاری انتشارات کالینز با دانشگاه بیرمنگام است. در واقع، می‌توان گفت فرهنگ COB اولین فرهنگ پیکره-بنیاد زبان آموز در دنیا بوده است. از آن زمان، همه فرهنگ‌های زبان آموز بریتانیایی مطرح مدعی هستند که تا حدودی از داده‌های پیکره‌های زبانی بهره می‌جویند. به عبارت دیگر، تکیه بر پیکره‌ها در فرهنگ‌نگاری مدرن عرف شده است (Hanks, 2012). البته تنها استثنای چشمگیر در این مورد انتشارات باسابقه رندوم هاوس مریام وبستر است. انقلاب پیکره‌ها هرچه بیشتر فرهنگ‌های لغت را به سمت الکترونیکی شدن و تولید دیجیتالی سوق داد. در ابتدا نسخه‌های چاپی فرهنگ‌ها با سی‌دی یا دی‌وی‌دی همراه شد تا فروش این فرهنگ‌ها حفظ شود. در ادامه کار به جایی رسید که انتشارات مک‌میلان در اواخر سال ۲۰۱۲ رسماً اعلام کرد که دیگر نسخه چاپی MEDAL را منتشر نمی‌کند. در حال حاضر، اکثر فرهنگ‌های زبان آموز معتبر نسخه‌های آنلاین رایگان فرهنگ‌های خود را در اختیار کاربران می‌گذارند. علی‌رغم همه تاثیرات گسترده ناشی از انقلاب پیکره‌ها، فرهنگ‌های زبان آموز همان هویتی را حفظ کرده‌اند که قبل از ظهور این پیکره‌ها داشتند.

۲-۴ فرهنگ‌های زبان‌آموز دیجیتال

در هزاره سوم و به‌ویژه در دهه اخیر، سونامی دیجیتالی شدن این پارادایم ماندگار را دستخوش تغییرات بنیادی کرده است. پیشرفت‌های خیره‌کننده و پرشتاب در زمینه فناوری‌ها به ویژه فناوری‌های کامپیوتری، الکترونیکی و در یک کلمه دیجیتال به همراه ظهور تلفن‌های هوشمند، اپلیکیشن‌های این دستگاه‌ها و شبکه‌های اجتماعی همگی سبب شده نقطه عطف دیگری را در فرهنگ‌نگاری شاهد باشیم. رهایی از محدودیت‌های ناشی از چاپی بودن فرهنگ به معنای دوره شکوفایی و شکل‌های الکترونیکی این نوع فرهنگ‌ها است. قابلیت‌های دسترسی الکترونیکی و عرضه دیجیتال فرهنگ‌ها بی‌شمار است: بی‌نیازی به مصرف کاغذ (و شاید کاهش هزینه‌ها و حفظ محیط زیست)، رهایی از محدودبودن فضا و حجیم‌بودن فرهنگ‌های چاپی، جستجوی سریع و پیشرفته، چند رسانه‌ای شدن تعاریف، امکان شنیدن تلفظ ضبط شده، امکان ذخیره جستجوها و رجوع به سابقه قبلی در جستجوهای بعدی، دسترسی سریع‌تر و در نتیجه کاهش درگیری حافظه و افزایش مراجعه به فرهنگ‌ها و نظایر آن. این تحولات باعث بروز دوگانگی دیجیتالی عمیقی میان نسل زبان‌آموزان شده است: از یک طرف، نسل به اصطلاح «نسل مهاجر» یعنی آن دسته از زبان‌آموزانی که چاره‌ای جز مهاجرت از دنیای فیزیکی آنالوگ خود به دنیای دیجیتالی مدرن ندارند تا از فناوری‌های روز عقب نمانند و از طرف دیگر، نسل به اصطلاح «نسل بومی» یعنی آن دسته از زبان‌آموزانی که از ابتدا در عصر دیجیتال به دنیا آمده‌اند و اساساً با دنیای فیزیکی غیردیجیتال کاملاً بیگانه هستند (Mahmoudi-Dehaki, Chalak, & Heidari Tabrizi, 2021).

هرچند این پیشرفت‌ها طبیعتاً جای خوشحالی دارد، انقلاب رسانه‌های مجازی در عصر دیجیتال آینده فرهنگ زبان‌آموز و مدل همگن آن را به مخاطره افکنده است. این تغییرات به همان نحو که باعث شده به طور عام همه ناشران مجبور به تغییر الگوهای کاری و تجاری خود شوند، سبب شده ناشران فرهنگ‌های زبان‌آموز نیز به طور مشخص چاره‌ای جز تطبیق خود با این تغییرات پر دامنه نداشته باشند. هرچند ظهور این مسیر حرکت جدید به معنای این است که فرهنگ‌های زبان‌آموز نسل بعد ماهیتی به مراتب تعاملی‌تر خواهد داشت و سرعت و ویرایش و به‌روز شدن آن‌ها بسیار زیاد خواهد بود، به همان اندازه، اصلاً معلوم نیست که آیا این نوع فرهنگ‌ها با ازدست‌رفتن مبنای پربازده قبلی خود همچنان بتوانند منشا نوآوری‌ها و ابداعات فرهنگ‌نگاری باقی بمانند. راندل (۲۰۱۰، ۱۷۵-۱۶۹) برای آینده فرهنگ‌های زبان‌آموزان سه سناریو را متصور است: اول، سناریوی «فرهنگ زبان‌آموز فزاینده» (enhanced dictionary) به این معنی که فرهنگ‌های آنلاین الکترونیکی با اتصال به پیکره‌هایی که مستقیماً قابل دسترسی و مشورت هستند به همراه امکان دوزبانه‌بودن خود فرهنگ لغت و پیکره‌ها متصل به آن. دوم، سناریوی «فرهنگ زبان‌آموز کاهنده» (embedded dictionary) جایی که فرهنگ‌های آنلاین الکترونیکی به عنوان خدمات پس‌زمینه‌ای در دل محیط زبان‌آموزی اصلی قرار می‌گیرد. سوم، سناریوی «زوال فرهنگ‌های زبان‌آموز» بدین معنی که فرهنگ زبان‌آموز از بازار خارج می‌شود، چراکه نیازهای مخاطبان آن به طرق مختلف دیگر برطرف شده است.

کوتاه اینکه پیش‌بینی می‌شود که تمام فرهنگ‌های دیجیتال فعلی بالاخره خاصیت مستقل و وضعیت یکتایی خود را از دست داده با نرم‌افزارهای آموزشی یا ابزار ترجمه ادغام و یکپارچه می‌شوند. فرهنگ زبان‌آموز پیشرفته همواره محصولی جهانی برای همه

زبان‌آموزان در اقصا نقاط این کره خاکی محسوب شده است؛ فرهنگی با اهداف عمومی برای مخاطبانی با پیشینه زبانی و فرهنگی بسیار متنوع و متفاوت و کاملاً ناهمگن. انقلاب دیجیتال سبب شد که این یکپارچگی دچار تغییرات اساسی گردد: در حال حاضر، ویرایش‌هایی از فرهنگ‌های زبان‌آموز مخصوص کشور یا ملت یا گروهی خاص حاوی دستورالعمل استفاده از فرهنگ به زبان مادری و «بومی» مخاطب مشخص آن فرهنگ در دسترس علاقه‌مندان قرار گرفته است. اکنون نسخه‌های کاملاً دوزبانه این فرهنگ‌ها حاوی معادل کلمات در زبان «محلی» و ترجمه مثال‌ها نیز رواج یافته است. این روند «شخصی-بومی‌سازی» به شدت و حدت تمام در جریان است تا این نوع فرهنگ‌ها را با نیازهای فردی همه زبان‌آموزان متناسب سازد.

با همه این اوصاف، وجوه تمایز فرهنگ‌های زبان‌آموز همچنان به قوت خود باقی است. در ادامه بحث، خصوصیات بارز و ویژگی‌های متمایزکننده فرهنگ‌های زبان‌آموز به تفصیل توضیح داده شده است.

۳- فرهنگ‌های زبان‌آموز: ویژگی‌های متمایزکننده

از شروع هزاره جدید تا کنون مقالات متعددی درباره فرهنگ‌های زبان‌آموز، تاریخچه و خصوصیات و ویژگی متمایزکننده این نوع خاص از فرهنگ‌های لغت نگاشته شده است (برای نمونه مراجعه کنید به Heuberger, 2016; Kernerman & Bogaards, 2010; Lew, 2016; Miller, 2018; Ranalli & Nurmukhamedov, 2014; Rundell, 2006 و در مورد دستاوردها و تحولات اخیر، مشکلات و آینده این گونه فرهنگ‌ها نیز بحث شده است (Fuertes-Olivera, 2010; Rundell, 2010; Tarp, 2004, 2013). علی‌رغم تمام

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

تحولات و نوآوری‌های ناشی از استفاده از پیکره‌ها، فناوری و امکانات فضای مجازی، فرهنگ‌های زبان‌آموز همچنان دو نقش توأمان خود را در زبان‌آموزی بر عهده دارند: نقش درک مطلبی و نقش تولیدی.

از منظر نقش دریافتی، فرهنگ‌های زبان‌آموز می‌کوشند با ارائه تعاریف به زبان ساده با کمک «واژگان معرف» نه فقط برای تک‌کلمه‌های زبان بلکه برای عبارات؛ با عرضه اطلاعات مبسوط درباره همنشینی، هم‌آیی و میل ترکیبی کلمات و تسهیل لغت‌یابی درست و سریع با استفاده از «میان‌برهای معانما» (shortcuts) و «معانماها» (signposts) کمک چشمگیری در درک مطلب به زبان‌آموز انگلیسی نمایند. از نظر نقش تولیدی، این فرهنگ‌ها سعی بر آن دارند که به زبان‌آموز کمک کنند نه تنها کلمات و ترکیبات را درست و بجا انتخاب کنند بلکه در عمل در تولید گفتار یا نوشتار چه در معنای حقیقی و چه در معنای مجازی آن درست و بجا هم به کار برند.

بدین منظور، فرهنگ‌های زبان‌آموز اطلاعات نحوی و ساختاری درباره کلمات می‌دهند؛ مثال‌های فراوان در قالب جملات طبیعی و اصیل زبان انگلیسی به‌دست می‌دهند؛ نمونه‌ها و الگوهای واقعی برای تولید و کاربرد عملی زبان عرضه می‌کنند؛ اطلاعات جامعه-زبان‌شناختی و فرهنگی گسترده‌ای درباره سیاق کلام، گونه‌های زبانی در لهجه‌های و مناطق مختلف، و طرز تلقی و نگرش گویشور ارائه می‌کنند (Xue, 2017)؛ و در این راه، با استفاده از «برچسب‌زنی» (labeling)، توضیحات کاملی درباره معنی و کاربرد کلمه در بافت‌های مختلف مورد استفاده فراهم می‌آورد تا با ابهام‌زدایی از مترادف‌های نزدیک مدخل مربوطه زبان‌آموز را از اشتباهات رایج دستوری باز دارد. بارزترین ویژگی متمایزکننده این نوع فرهنگ‌ها از فرهنگ‌های عادی مورد استفاده گویشوران بومی زبان انگلیسی این است که تدوین‌گران این گونه فرهنگ‌ها خود را

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۱۷

ملزم و مقید به استفاده از مجموعه واژگانی مشخص و محدود - شامل واژگان پر بسامد پایه‌ای زبان- برای معنی کردن هر یک از سرمدخل‌ها به زبانی بسیار ساده و واضح می‌دانند تا هرگونه تعریف، تبیین و یا تشریحی ذیل هر سرمدخل ضمن برخورداری از دقت کافی و وافی، برای زبان‌آموز به راحتی و به سرعت قابل فهم باشد (Heuberger, 2016). این مجموعه واژگانی که اصطلاحاً «واژگان معرف» (defining vocabulary) نامیده می‌شود، مشکل اصلی فراگیران زبان را در استفاده از فرهنگ‌های تک‌زبانه که همانا نفهمیدن یا بد فهمیدن توضیح فرهنگ در معنی کردن سرمدخل‌ها به خاطر وجود کلمات ناآشناست تا حد بسیار زیادی برطرف می‌کند چرا که زبان‌آموزان صرفاً با دانستن -یا حداکثر آموختن- معنای مجموعه محدودی از واژگان پایه و آشنای زبان انگلیسی می‌توانند کل توضیحات فرهنگ را درباره تمامی سرمدخل‌ها به آسانی و با صرف زمانی اندک بفهمند و در نتیجه به جای سردرگمی و سرخوردگی، با اعتماد به نفس کافی از فرهنگ‌های آموزشی زبان‌آموز سود برند.

دیگر ویژگی ممتاز فرهنگ‌های زبان‌آموز (Tarp, 2013, 426)، گاهی برای اشاره به این نوع فرهنگ‌ها از اصطلاحات دیگری نظیر «فرهنگ لغت مدرسه» (school dictionaries) یا فرهنگ لغت «مهاجران» (immigrants' dictionaries) در اسکاندیناوی استفاده می‌شود، آن است که این فرهنگ‌ها صرفاً به «توضیح» معنی یا معانی متعدد، یا به اصطلاح «رمزگشایی» کلمات اکتفا نمی‌کنند، بلکه توجه اصلی خود را به کاربرد آنها یعنی طرز استفاده کلمات در بافت زبانی و موقعیتی معطوف می‌نمایند و به زبان‌آموز می‌آموزند که کلمات را چطور، در چه زمان و مکانی و تحت چه شرایطی به کار برد. بدین ترتیب زبان‌آموز می‌تواند ضمن تقویت مهارت‌های عمومی زبان خود، اشتباهاتش را در تولید زبان یعنی «رمزگردانی» (encoding) به حداقل برساند، حال آن که در باور

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

عمومی -البته به اشتباه- فرهنگ لغت تنها وسیله‌ای برای درک زبان قلمداد می‌شود و نه برای تولید آن. به عبارت دیگر، استفاده‌کنندگان از فرهنگ‌های لغت باید بتوانند اطلاعات مورد نیاز خود را درباره واژه مورد نظر به سرعت بیابند و سپس این اطلاعات را به سهولت بفهمند و به‌علاوه بتوانند بی‌هیچ مشکلی آن واژه را در گفتار و نوشتار خود به کار برند. در فرهنگ‌های زبان‌آموز این نکات به بهترین وجه رعایت می‌شود.

مختصر این که، تسریع و تسهیل یادگیری برای فراگیران زبان، حاصل این مزایا و دیگر ویژگی‌های منحصر به فرد فرهنگ‌های تک‌زبانه آموزشی زبان‌آموز است، فرهنگ‌هایی که جایشان در زبان فارسی و به ویژه برای فراگیران خارجی زبان فارسی تا همین اواخر تا حد زیادی هنوز خالی بوده است و اهتمام افرادی نظیر بهمنیان و اسلامی (۱۳۹۶) در ارائه پیشنهاد چهارچوبی برای تهیه فرهنگ‌های زبان‌آموز فارسی و همچنین عاصی (۱۳۹۸) در تدوین فرهنگ زبان‌آموز پیشرفته فارسی در جهت پرکردن این خلا است.

این نکته نیز شایان ذکر است که مطابق با عرف معمول، فرهنگ‌های لغت چاپ خارج یا به اصطلاح «اورجینال»، فرهنگ‌های زبان‌آموز چاپی فاقد انگشتی‌های الفبانه‌است که در نتیجه دستیابی آسان و سریع به مدخل‌ها با استفاده از جفت کلمات راهنمای بالای صفحات فرهنگ میسر شده چرا که موقع تورق سریع صفحات با شست، دیگر انگشتی‌ها مزاحمتی ایجاد نمی‌کند. در ادامه اطلاعات مندرج در فرهنگ‌های زبان‌آموز از نظر کلان ساختار، میان ساختار و خردساختار معرفی می‌شود. برای روشن‌تر شدن بحث، اطلاعات سه فرهنگ زبان‌آموز چاپ ناشران معروف و مطرح عرضه و مورد مقایسه قرار می‌گیرد: دو فرهنگ روزآمد آموزشی زبان‌آموز انگلیسی چاپ ناشران بریتانیایی یعنی فرهنگ لغات آکسفورد مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته OALD (ویرایش ششم، چاپ ۲۰۰۰) و فرهنگ لغات انگلیسی معاصر لانگمن

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۱۹

LDOCE (ویرایش سوم، چاپ ۲۰۰۰) و البته تنها فرهنگ در دسترس چاپ ناشران آمریکایی به نام «فرهنگ لغات رندوم هاوس وبستر مخصوص زبان‌آموزان سطح پیشرفته» RWAED. دلیل انتخاب این ویرایش‌ها رعایت تطابق زمان انتشار این فرهنگ‌ها در قیاس با یکدیگر به ویژه با RWAED بوده است.

۴- پیش‌متن فرهنگ

پیش‌متن فرهنگ‌های زبان‌آموز معمولاً شامل مطالب زیر است:

۴-۱ **فهرست اختصارات و نمادها:** مطابق معیارهای فرهنگ‌نگاری جدید، برای سهولت دست‌یابی، اطلاعات واژگان‌شناختی یا پیرامونی به طور کامل ذکر می‌شود و به همین دلیل علائم اختصاری و نمادهای مورد استفاده این نوع فرهنگ‌ها نیز صرفاً به اختصارات بسیار رایج و آشنایی محدود می‌شود که به توضیح کوتاه نوشت‌ها و نشانه‌های قراردادی دستوری فرهنگ اختصاص یافته که دربرگیرنده برچسب‌های اطلاعات دستوری و الگوهای فعلی است.

۴-۲ **صفحه شناسنامه یا حقوق مولف؛** صفحه عنوان؛ فهرست مشاوران و دست‌اندرکاران تولید فرهنگ؛ فهرست مطالب

۴-۳ **صفحه نمونه:** که در اصل «راهنمای تصویری» فرهنگ در دو صفحه است و تعدادی از سرمدخل‌های فرهنگ را به عنوان نمونه در خود جای داده است. به عبارت دیگر، «صفحه نمونه» نمونه‌ای از اطلاعاتی را به دست می‌دهد که تدوین‌گران فرهنگ در مدخل‌ها گنجانده‌اند.

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

۴-۴ راهنمای توضیحی استفاده از فرهنگ: در چند صفحه نحوه استفاده از فرهنگ برای مخاطبان به زبان انگلیسی از طریق دسته‌بندی مطالب و ارائه مثال تشریح می‌شود. البته در ویرایش‌های اخیر فرهنگ‌های زبان‌آموز مورد اشاره در این مقاله، این دستورالعمل به زبان مادری مخاطبان نیز در چاپ‌های محلی عرضه می‌شود.

۴-۵ راهنمای تلفظ بریتانیایی و/یا آمریکایی: فرهنگ‌های OALD و LDOCE برای راهنما تلفظ و نمادهای آواشناختی خود مطابق سنت بریتانیایی‌ها از الفبای آوانگار بین‌المللی موسوم به «آی پی ای» (IPA) سود می‌برند. فرهنگ RWAED در آستر بدرقه خود (قسمت داخلی روجلد) راهنمای تلفظ فرهنگ را جای داده است و جالب اینکه برخلاف شیوه رایج فرهنگ‌های آمریکایی که در آن برای نشان‌دادن تلفظ واژه‌ها از الفبای آوانگار خاص خود استفاده می‌شود در اقدامی برای «یکدست‌سازی» نمادها در ضبط تلفظ سرمدخل‌ها از نوع «آمریکایی» شده «آی پی ای» بهره می‌برد.

۵- متن اصلی فرهنگ

متن فرهنگ RWAED شامل ۸۶۲ صفحه با مشخصات زیر است که از این لحاظ، متن هر دو فرهنگ OALD (با ۱۵۰۸ صفحه) و LDOCE (با ۱۵۶۸ صفحه) تقریباً حجمی دو برابر آن دارد.

۵-۱ گستره و گنجایش فرهنگ

معمولاً فرهنگ‌های زبان‌آموز قرن بیستمی لغاتی را در خود جای می‌دهند که در دسته یکصد هزار واژه اول واژگان انگلیسی از نظر تکرار و فراوانی استفاده قرار می‌گیرند. RWAED بیش از ۸۰۰۰۰ کلمه، عبارت و اصطلاح را در خود جا داده که از این نظر با

OALD و LDOCE برابری می‌کند، اما در عین حال تنها ۴۵۰۰۰ مثال ارائه می‌کند که در این مورد OALD ۹۰۰۰۰ مثال عبارتی یا جمله‌ای بسیار پیش است. هر چند چنین تفاوتی با در نظر گرفتن این مطلب که از اولین چاپ OALD بیش از نیم قرن می‌گذارد و RWAED تازه اولین قدم را برداشته پذیرفتنی است، اما کاهش نسبی مثال‌های این فرهنگ مشکلات و محدودیت‌هایی را برای زبان‌آموزان به وجود می‌آورد که در مقاله دیگری (حیدری تبریزی، زیر چاپ) به آن اشاره شده است. خصوصیت منحصر به فرد RWAED که برای واژه‌جویان پویا مزیتی بزرگ محسوب می‌شود این است که در این فرهنگ برخلاف OALD و البته مطابق سنت فرهنگ‌های آمریکایی «صدها سرمدخل به ریشه با بن‌های سازنده کلمات در انگلیسی اختصاص یافته و در مدخل هر یک فهرستی از لغات اشتقاقی از آن ریشه ارائه شده است» (ازعنوان مندرج در پشت جلد فرهنگ). ذکر این نکته نیز ضروری است که عرف معمول این است که در این نوع فرهنگ‌ها، اعلام جغرافیایی مربوط به مردمان یک کشور، صفات مشتق از کشورها (ملیت)، و در مواردی نام زبان‌ها همگی در ضمایم فرهنگ آورده شود که در مورد OALD و LDOCE چنین است. در RWAED اما، تمام این موارد سرمدخل مستقل قاموسی محسوب شده و در ترتیب الفبایی فرهنگ آمده است.

۵-۲ دامنه بُرد فرهنگ

به‌طور کلی، فرهنگ زبان‌آموز فرهنگی عمومی است که دامنه برد آن در زمینه سرمدخل‌ها و برش‌های معنایی به واحدهای واژگانی عمومی و نیمه‌تخصصی - و البته نه اصطلاحات بسیار تخصصی با کاربرد محدود در بین متخصصان و اهل فن - محدود

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

می‌شود. همانطور که پیشتر ذکر شد، فرهنگ‌های زبان‌آموز برای مخاطبانی تهیه و تدوین شده است که مشغول یادگیری یا مطالعه زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم یا خارجی هستند. این فرهنگ مخصوصاً بدان جهت تدوین شده تا به دانش جویان و فراگیران زبان انگلیسی کمک کند برخی از ویژگی‌های پیچیده‌تر معنا، ساختار، املا، تلفظ، اصطلاحات و کاربرد (واحد‌های واژگانی) زبان انگلیسی را کشف کنند. هرچقدر توجه اصلی فرهنگ‌های OALD و LDOCE به انگلیسی بریتانیایی معطوف است، فرهنگ RWAED به انگلیسی رایج آمریکایی اختصاص یافته است.

۳-۵ تعریف‌نگاری

۱-۳-۵ واژگان معرف

در فرهنگ‌های زبان‌آموز به‌طور کلی برای تعریف‌نگاری سرمدخل‌ها از تعداد مشخصی واژه آشنا و بسیار رایج و به عبارتی پایه‌ای زبان (مثلاً ۳۵۰۰ واژه پایه در مورد فرهنگ OALD ویرایش‌های ۱۹۹۵ و ۱۹۹۸؛ ۳۰۰۰ واژه در مورد ویرایش‌های هزاره جدید همین فرهنگ؛ یا تنها ۲۰۰۰ واژه بسیار متداول در فرهنگ LDOCE) استفاده می‌شود تا زبان ساده، واضح و زود فهم مورد استفاده در تعریف‌دهی، درک هر چه آسان‌تر و سریع‌تر آن برای زبان‌آموز تضمین شود (بر اساس اصول تعریف‌دهی، انوری به نقل از صادقی، ۱۳۸۸). به عبارت دیگر، استفاده از مجموعه واژگان معرف باعث می‌شود زبان‌آموز کلیه اطلاعات تنظیم شده‌ای را که ذیل هر سرمدخل آورده شده (و مدخل نام دارد) تقریباً بدون نیاز به هیچ گونه مراجعه دیگری (چه به فرهنگ‌های دو زبانه و چه

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۲۳

به دیگر مدخل‌ها در خود فرهنگ تک‌زبانه) به آسانی بفهمد. پس توقع بر این است که RWAED هم از این شیوه کارآمد استفاده کنند، اما متأسفانه از شواهد و قرائن موجود چنین بر نمی‌آید: اولاً در این فرهنگ از فهرست مجموعه واژگان معرف خبری نیست، ثانیاً در مقدمه و معرفی فرهنگ هم به وجود چنین مجموعه‌ای اشاره نشده است. به علاوه، همان‌طور که پیشتر گفته شد (Heuberger, 2016)، رسم فرهنگ‌های زبان‌آموز این است که معمولاً لغات مورد استفاده در مدخل باید از خود سرمدخل ساده‌تر باشد به عبارت دیگر، از آوردن لغات یا ساختارهای غامض در تعریف‌دهی خودداری می‌شود. نکته دیگر در مورد تعریف‌نگاری این است که فرهنگ‌های زبان‌آموز برای تکمیل کردن تعریف‌دهی (و در ادامه آن و نه البته به جای آن) از شیوه دیگری نیز سود می‌برند که خاص فرهنگ‌های دو زبانه است: «برابرنهی» (equivalence) که در واقع معادل‌یابی سرمدخل‌هاست.

۵-۳-۲ تصویردهی

نکته قابل بحث در خصوص شیوه «معنی کردن» سرمدخل‌ها این است که فرهنگ‌های زبان‌آموز از تمامی شیوه‌های مختلف تعریف‌نگاری از جمله تعریف، توضیح، تشریح، مثال‌زدن، و شاهد آوردن بهره می‌برند. به این شیوه‌های مرسوم، مورد دیگری را هم می‌توان افزود: تصویردهی که امتیازی بزرگ برای فرهنگ‌های زبان‌آموز به حساب می‌آید (Heuberger, 2016). سامعی (۱۳۸۱) در مقاله ارزنده و آموزنده خود «فرهنگ دو

زبان» که زینت بخش فرهنگ معاصر هزاره شده در تحلیلی موشکافانه در این باره چنین اظهار نظر کرده است:

میان فرهنگ‌نویسان بر سر آوردن تصویر در فرهنگ اختلاف نظر بسیار است، خواه فرهنگ یک زبان و خواه دو زبان، عمده‌ترین استدلال مخالفان آن است که اگر، در فرهنگ یک زبان، تعریف‌ها دقیق باشد و، در فرهنگ دو زبان، معادل‌ها درست انتخاب شده باشند و، در مجموع، اطلاعات لازم ارائه شده باشد، آنگاه شرایط کافی و لازم برای ایجاد تصویری درست از مابه‌ازای خارجی یا مصداق واژه فراهم است و دیگر نیازی به تصویر نیست. اینان، در واقع، تصویری را نشانه ضعف فرهنگ‌نویس در ارائه اطلاعات درست می‌دانند. اما، از سوی دیگر، به علت تفاوت‌های فرهنگی گاه بسیار عمیق جوامع با یکدیگر، اختلاف سطح دانش و آگاهی عمومی در دوران جوامع زبانی، و نیز قدرت اطلاع‌رسانی و القاکنندگی تصویر، برخی از فرهنگ‌نویسان معتقد به ضرورت استفاده از این شیوه هستند. در حقیقت آوردن تصویر در مواردی معین می‌تواند کمک کار فرهنگ‌نویس باشد، اما در صورتی که جایگزین معادل نشود تنها برای ایجاد تصویری بهتر از مفهوم واژه آن را همراهی کند. علاوه بر این، طبیعتاً لازم است تصویر از وضوح کافی برخوردار باشد و به سهولت مفهوم را به بیننده انتقال دهد و، مهم‌تر از همه فرهنگ‌نویس ضرورت درج آن را، در کنار سایر اطلاعات، احساس کرده باشد. (صص ۴۰-۳۹)

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۲۵

فرهنگ OALD برای تبیین معنی کلمات از تصویردهی استفاده می‌کند؛ به‌ویژه برای نشان‌دادن تفاوت معنایی مثلاً دو اصطلاح «cross-legged» و «with the legs crossed» که دو حالت متفاوت نشستن است از تصویر کمک می‌گیرد. فرهنگ مذکور جدا از ۸ صفحه مخصوص نقشه جهان و ۸ صفحه رنگی مصور برای معرفی موضوعی واژگان انگلیسی، تعریف‌نگاری ۱۷۰۰ واژه را (از جمله بازی deapfrog، فعل shrug و شیوه‌های آرایش و اصلاح مو زیر سرمدخل hair) با تصویر همراه ساخته است. در LDOCE نیز علاوه بر ۲۴ صفحه رنگی مصور، بیش از ۲۳۰۰ کلمه برای «ایجاد تصویری بهتر از مفهوم واژه» با تصویر همراهی می‌شود. مثلاً حالات مختلف دست در موقع ایستادن با راه رفتن را ذیل سرمدخل arm می‌توان به صورت مصور مشاهده کرد. اما ظاهراً دست اندرکاران RWAED چنین ضرورتی را احساس نکرده‌اند چرا که در متن اصلی این فرهنگ هر چند ۱۵ تصویر موضوعی تمام صفحه‌ای مربوط به مکان‌های مختلف مثل آپارتمان، مدرسه، هتل و رستوران و موضوعاتی متنوع مثل پوشاک، بدن انسان و ... آورده شده اما از تصاویر کوچک کاربردی -حداقل برای برخی از سرمدخل‌ها- خبری نیست. به‌هرحال، دلیل استفاده نکردن RWAED از تصویرهای کمکی «موردی» روشن نیست.

۴-۵ طبقه‌بندی معنایی

عرف فرهنگ زبان‌آموز است که معانی مختلف سرمدخل‌ها را در قالب حوزه‌های معنایی و با عنایت به معانی هم‌تراز و ناهم‌تراز تفکیک می‌نماید و افزون بر این، با ارائه

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

اطلاعات واژگان‌شناختی و پیرامونی لازم، بافت زبانی و بافت موقعیتی آنها را مشخص و براساس آن برش‌های معنایی هر سرمدخل را دقیق‌تر طبقه‌بندی می‌کند. بدین ترتیب زبان‌آموز می‌تواند به راحتی و به سریع‌ترین وجه ممکن، به مناسب‌ترین برش معنایی از میان معناهای متعدد هر سرمدخل (به ویژه در مورد مدخل‌های طولانی با تعدد رگه‌های معنایی) دست‌یابد (سامعی، ۱۳۹۸؛ شریفی و قطره، ۱۳۹۸).

OALD برای معنایابی آسان و سریع در این گونه مدخل‌ها از «میان‌برهای معانما» (shortcuts) استفاده می‌کند که حوزه معنایی یا بافت زبانی-موقعیتی برش‌های معنایی را نشان می‌دهد. LDOCE نیز از «معانماها» (signposts) (Ptasznik, 2019; Dziemianko, 2019) نشان می‌دهد. (Ptasznik & Lew, 2019) برای یافتن سریع معنا یا معناهای مورد نظر در مدخل‌های طولانی و یا از «فهرست‌های انتخاب» (menus) یعنی عنوان‌های پاراگراف‌های معنایی در مدخل‌های بسیار طولانی استفاده می‌کند) حال آنکه RWAED فاقد چنین علائم راهنمایی است.

۵-۵ تفکیک درون مدخلی

تفکیک درون مدخلی مساله دیگری در تدوین فرهنگ زبان‌آموز است که مربوط می‌شود به نحوه نشان‌دادن تغییرات درون مدخلی و تفکیک زیرمدخل‌ها، مدخل‌های فرعی و اطلاعات پیرامونی از جمله تغییر مقوله دستوری، اصطلاحات، افعال گروهی، توضیحات زبانی و کاربردی، مترادف‌ها و متضادها، هم‌خانواده‌ها. فرهنگ OALD با استفاده از تجربه گرانبهای خود حاصل از نُه بار ویرایش (و بیش از ۳۰۰ بار تجدید چاپ) اولاً برای هر بخش فرعی یا اطلاعات پیرامونی از علامتی صرفاً مخصوص همان

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۲۷

بخش استفاده می‌کند و ثانیاً این علائم را به نحوی انتخاب و گزینش می‌نماید که چشم آنها را به سرعت و با سهولت تمام ردیابی و پیدا کند. به عبارت دیگر، این فرهنگ برای تفکیک بخش‌های متفاوت از جمله افعال گروهی زیر هر سرمدخل از علائمی ساده و درعین حال کارآمد برای دستیابی سریع و آسان به بخش مورد نظر واژه‌جو بدون خواندن کل اطلاعات ارائه‌شده در هر سرمدخل استفاده می‌کند. بدین ترتیب می‌توان با نگاهی اجمالی و از نظر گذراندن سریع مدخل (skimming/scanning) بخش حاوی اطلاعات مورد نظر را ردیابی کرد مثلاً:

■ برای نشان‌دادن تغییر مقوله دستوری

► برای نشان‌دادن مشتقات واژه

IDM برای نشان‌دادن عبارت اصطلاحی هر سرمدخل

PHRV برای نشان‌دادن افعال گروهی

فرهنگ RWAED همانند فرهنگ‌های زبان‌آموز قدیمی برای مشخص کردن مرز این بخش‌ها از یکدیگر (یعنی خروج از یکی و ورود به دیگری) بی‌هیچ تمایزی تنها از یک خط فاصله کشیده «-» استفاده می‌کند که نشانه‌ای تک بعدی و «روی خط» است و به همین دلیل آسان‌یاب نیست و پیدا کردن آن در مدخل‌ها به ویژه مدخل‌های طولانی از میان تعداد زیادی از کلمات بسیار دشوار است.

۵-۶ اطلاعات واژگان شناختی

همان طور که قبلاً نیز ذکر گردید هر فرهنگ زبان‌آموز علاوه بر تفکیک معنایی مختلف هر سرمدخل به معناهای هم‌تراز و ناهم‌تراز، طیف متنوعی از اطلاعات واژگان‌شناختی

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

ضروری را در هر مدخل به زبان آموز ارائه می‌کند که هم در معنایابی آسان‌تر مفید است و هم به واژه‌جویان می‌آموزد که چگونه سرمدخل را در معنای مورد نظر خود به‌کاربرند. به‌عبارت‌دیگر، این اطلاعات محدوده استفاده از سرمدخل‌ها را برای زبان‌آموز تعیین می‌کند یعنی این که چه کسی، کجا و کی کلمه را چطور و تحت چه شرایطی و خطاب به چه کسی تولید می‌کند. این اطلاعات که معمولاً با «برچسب زنی» در داخل دو هلال یا دو قلاب معرفی می‌شود شامل موارد زیر است:

۵-۶-۱ **اطلاعات رسم الخطی:** گونه‌ها، اختلافات و تغییرات املائی کلمه، طبیعی است املائی اصلی سرمدخل‌ها املائی است که در انگلیسی آمریکایی رایج‌تر است و املائی فرعی یعنی املائی کلمه در انگلیسی بریتانیایی به کمک مدخل ارجاعی به املائی اصلی ارجاع داده شده است.

۵-۶-۲ **اطلاعات تلفظی:** تلفظ(های) مقبول کلمه، الگوی تکیه کلمه (تکیه اولیه و ثانویه، تکیه کلمات در ترکیبات)، تقطیع هجایی کلمه با استفاده از نقطه‌های سیاه در املائی کلمه.

۵-۶-۳ **اطلاعات گویشی:** زبان یا لهجه‌ای که کلمه در آن به‌کار برده می‌شود.

۵-۶-۴ **اطلاعات دستوری:** معرفی هویت دستوری و نکات ظریف دستوری

الگوهای اسم (شمار است یا ناشمار، جمع است یا مفرد، ...)

الگوهای فعل (تام است یا ربطی، لازم است یا متعدی، شکل استمراری دارد یا مجهول، دو مفعولی است یا نه، ...)

الگوهای صفت (وصفی است یا اسنادی، شکل تفصیلی و عالی دارد یا نه، ...)

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۲۹

یکی از بزرگ‌ترین محسنات فرهنگ‌های زبان‌آموز در جهت کمک به تولید صحیح زبان، ارائه همین برچسب‌های دستوری به خصوص درج الگوهای ساختاری در جلوی مدخل هر فعل است.

۵-۶-۴ **اطلاعات سبکی:** گونه و «سبک» زبانی واژه (میزان رسمی بودن کلمه، گفتاری/نوشتاری/ادبی بودن، ...) در فرهنگ‌های OALD و LDOCE بر چسب‌های مربوطه نه تنها بسیار پرشمار بلکه بسیار پربسامد است که خود کمک بزرگی به زبان‌آموزان برای استفاده بجا از کلمات است؛ شناسه‌های کاربردی زیادی نظیر «رسمی» (formal)، «گفتاری (spoken)»، «نوشتاری» (written)، «حسن‌تعبیر» یا «به‌گویی» (euphemism)، و «ادبی» (literary). تعداد برچسب‌های مورد استفاده RWAED به سه مورد یعنی «غیررسمی» (informal)، «عامیانه» (slang)، و «مبتذل» (vulgar) محدود شده است.

۵-۶-۵ **اطلاعات کاربردی:** کاربرد کلمه با توجه به بار معنایی و عاطفی کلمه (به تحقیر، به توهین، به تحسین)؛ نگرش و طرز تلقی (بیانگر اعتراض، بیانگر اجبار یا ضرورت) مثلاً:

۵-۶-۷ **اطلاعات زمینه‌ای:** بافت موقعیتی/موضوعی کلمه شامل:

موضع استفاده (در ترکیب‌ها، روی نقشه، در اتومبیل، ...) مثلاً:

(in compounds) (on the tax bill), (chiefly in technical use), (in hotels), (used at sea to call to another ship, attract attention, etc.)

حوزه استفاده (علوم و فنون، ورزش، هنر، ...) مثلاً:

law, (in tennis, etc.), (in grammar), (in military), (in science)

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

۵-۶-۸ اطلاعات بافتاری: بافت زبانی کلمه نظیر هم‌نشینی و هم‌آیی (collocation) کلمات و رابطه دستوری آنها با یکدیگر (حرف اضافه مخصوص فعل، اسم یا صفت؛ مراعات نظیرها و ...) مثلاً:

(of a female), (of hair), (a ship, train, airplane, etc.), (to), (with)
ضبط اطلاعات مربوط به بافت زبانی کلمات و هم‌آیی‌های مختلف هر سرمدخل از مزیت‌های برجسته فرهنگ‌های زبان‌آموز به حساب می‌آید، به این دلیل که زبان‌آموزان در مورد زبان خارجی خود فاقد شم‌زبانی برای تشخیص هم‌آیی‌های مجاز زبان هستند (Dziemianko, 2014). این قبیل اطلاعات معمولاً به سه طریق به واژه‌جو ارائه می‌شود: درج برچسب مناسب، آوردن مثال و گنجاندن مولفه‌های معنایی متمایزکننده در تعریف‌نگاری کلمه.

۵-۶-۹ اطلاعات دایره‌المعارفی: توضیحات «دایره‌المعارفی» برای شناساندن کلمه معمولاً در فرهنگ‌های لغت و به خصوص در فرهنگ‌های زبان‌آموز آورده نمی‌شود، مگر در مواقعی که سرمدخل برای همه زبان‌آموزان چنان و چندان که باید و شاید شناخته شده نباشد. برخلاف فرهنگ‌های OALD و LDOCE، فرهنگ RWAED مطابق سنت آمریکایی در فرهنگ‌نویسی در برخی موارد این اطلاعات را نیز در کنار تعریف‌دهی ارائه کرده است.

۵-۶-۱۰ ارزیابی کلی اطلاعات واژگان‌شناختی: نکته آخر در خصوص اطلاعات همراه سرمدخل‌ها این است که در فرهنگ‌های زبان‌آموز به منظور پرهیز از ارائه اطلاعات غیرکاربردی کم‌مصرف و حجیم‌شدن غیرمعقول فرهنگ، از آوردن «اطلاعات ریشه‌شناختی» اکثر قریب به اتفاق لغات خودداری می‌شود.

۵-۷ اطلاعات پیرامونی

در قسمت انتهایی هر مدخل در صورت لزوم اطلاعاتی تکمیلی پیرامون نحوه ارتباط سرمدخل با سرمدخل‌های دیگر ارائه شده که شامل موارد زیر است:

۵-۷-۱ مترادف‌ها: در این بخش، RWAED (با برچسب Syn-) با ارائه کلمات مترادف سرمدخل‌ها، به اشتراکات و افتراقات آنها با یکدیگر می‌پردازد، هرچند دقیقاً مشخص نیست که مترادف ارائه‌شده، هم‌معنای کدام یک از برش‌های معنایی سرمدخل مربوطه است. از طرف دیگر، OALD به‌همین دلیل و برای دقت بیشتر، مترادف(های) هر برش معنایی را در همان شماره مربوطه (با برچسب SYN) ارائه می‌کند. بدین ترتیب، شاید از کمیت مترادف‌ها کاسته شود ولی در عوض به کیفیت هم‌معنی‌یابی افزوده می‌شود، ضمن آن‌که OALD گاهی اوقات متضاد برخی از برش‌های معنایی را هم (با برچسب OPP) به واژه‌جو معرفی می‌نماید. فرهنگ LDOCE مترادفات را بلافاصله بعد از پایان تعاریف می‌آورد و صرفاً با حروف تمام بزرگ آنها را مشخص می‌کند.

۵-۷-۲ هم‌خانواده‌ها: این قسمت حاوی کلمات هم‌خانواده و دیگر مشتقات سرمدخل است که مزیتی برای استفاده‌کنندگان این نوع فرهنگ‌ها محسوب می‌شود. RWAED هم‌خانواده‌ها را با استفاده از برچسب Related Words- مشخص می‌کند.

۵-۷-۳ معرف نکات زبانی و کاربردی: در این بخش، اطلاعاتی در مورد کاربرد سرمدخل در زبان انگلیسی آمده و با توضیحاتی درباره کلمات یا عباراتی ارائه شده که علی‌رغم نزدیک بودن معانی آنها به یکدیگر و به سرمدخل و تعلق داشتن همه آنها به یک حوزه

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

معنایی، کاربردشان با هم متفاوت است. RWAED با برچسب Usage- حدوداً برای ۹۲ سرمدخل، توضیحات کاربردی تفصیلی آورده و تقریباً در ۶۳ سرمدخل نیز نکته کاربردی ارجاعی مشاهده می‌شود. در این مورد OALD با داشتن ۲۲۲ نکته کاربردی تفصیلی و حداقل ۵۰۰ مدخل ارجاعی بسیار غنی‌تر است و تازه در این مقایسه در حدود ۴۱۳ مورد تذکرات کوتاه OALD (با برچسب **HELP**) به حساب آورده نشده، تذکراتی در یک یا حداکثر دو سطر که زبان‌آموز را از افتادن به ورطه اشتباهات معمول بر حذر می‌دارد. به‌علاوه در OALD منشا پیدایش ۶۷ سرمدخل نیز (با برچسب **ORIGIN**) توضیح داده شده است. فرهنگ LDOCE هم در انتهای سرمدخلی که نیاز به افزودن نکات زبانی و کاربردی دارد با برچسب Usage در چهار دسته اطلاعات ارزشمندی درباره لغات متشابه، نکات مشکل‌دستوری، تفاوت‌های کاربردی بین انگلیسی بریتانیایی و آمریکایی، و اطلاعات منظورشناختی در اختیار واژه‌جویان قرار می‌دهد. به‌علاوه، در بخشی جداگانه با برچسب CULTURAL NOTES بیش از ۴۰۰ تذکر و توضیح درباره کاربرد فرهنگی واژه‌ها نیز به‌دست می‌دهد.

۶- الحاقات/ضمائم

در پسامتن فرهنگ، OALD و LDOCE افزوده‌هایی متعدد و گره‌گشا دارند. در OALD جدا از مطالبی که در ۷ بخش ضمیمه فرهنگ شده (شامل افعال بی‌قاعده، اعلام جغرافیایی، اعداد، قواعد سجاوندی، زبان نقد ادبی، فهرست نکات کاربردی و فهرست کامل واژگان معرف)، صفحه‌هایی نیز در داخل فرهنگ به این موضوعات اختصاص

فرهنگ‌های تک‌زبانه انگلیسی «زبان‌آموز» به مثابه سنتی بریتانیایی... / ۳۳

یافته است: صفحات سیاه و سفید موضوعی (نظیر کلمات، عبارات و اصطلاحات مربوط به کامپیوتر، آشپزی و ...) جمعاً در ۱۰ صفحه؛ تصاویر رنگی موضوعی (هشت صفحه)؛ صفحات مربوط به بررسی‌های زبانی (جمعاً ۱۶ صفحه) و نقشه‌های جغرافیایی (۸ صفحه رنگی). در واقع، این افزوده‌ها، زبان‌آموز را تا حد زیادی از مراجعه به منابع دیگر بی‌نیاز می‌کند. فرهنگ RWAED تنها به ضمیمه کردن دو فهرست ساده از افعال بی‌قاعده و جمع بی‌قاعده کلمات اکتفا کرده است.

۷- امکانات جنبی

در شرایطی که فرهنگ‌های OALD و LDOCE هم‌گام با فن‌آوری‌های روز به صورت لوح فشرده نیز به بازار عرضه شده تا زبان‌آموزان بتوانند با نصب آن بر روی کامپیوترهای خود از مزایای چنین فرهنگ‌هایی به انحاء مختلف برخوردار شوند، RWAED چنین امکانی در اختیار قرار نمی‌دهد. به علاوه فرهنگ‌های مذکور، برخلاف RWAED، برای آشنایی هر چه بهتر و بیشتر استفاده‌کنندگان و به‌ویژه آموزگاران زبان با نحوه استفاده بهینه از این فرهنگ‌ها و شیوه کار با آنها مجموعه‌هایی از «برگه‌های تمرین» - و با مجوز تکثیر برای دانشجویان کلاس‌های زبان- و «کتابچه‌های راهنما» و حتی بازی‌های متنوع را معمولاً به صورت رایگان در دسترس علاقه‌مندان قرار می‌دهند. سایت‌های اینترنتی پشتیبانی این فرهنگ نیز بسیار پر محتواتر و سودمندتر از سایت اینترنتی مربوط به فرهنگ RWAED است. برای اطلاعات بیشتر رجوع کنید به آدرس‌های اینترنتی مربوطه زیر:

OALD: www.oup.co.uk/elt/oald

LDOCE: www.longman-elt.com/dictionaries

RWAED: www.radomwords.com/wprds/catalog

در مجموع می‌توان چنین استدلال کرد که نسل تازه فرهنگ‌های زبان‌آموز که منشا آمریکایی داشته باشند، نمی‌توانند حداقل در کوتاه‌مدت و حتی میان‌مدت به سلطه الگوی سنتی بریتانیایی‌گرای این فرهنگ‌ها پایان دهند.

۸- نتیجه‌گیری

بیش از پنجاه سال است که فرهنگ‌های زبان‌آموز تک‌زبان انگلیسی جز لاینفک زبان‌آموزی و یکی از سودمندترین و ماندگارترین منابع آموزشی مورد استفاده و استناد زبان‌آموزان بوده‌اند، چه در درک مطلب شنیداری یا خوانشی و چه در تولید گفتار و نوشتار زبان. در دو دهه اخیر، سرعت تغییر و تحولات در حوزه فرهنگ‌نگاری به طور کلی و در تدوین فرهنگ‌های زبان‌آموز به طور اخص شتاب سرسام‌آوری به خود گرفته است؛ تغییراتی که از نوآوری‌های مبتنی بر نظریه‌های مدرن فرهنگ‌نویسی، از پیشرفت‌های خارق‌العاده فناوری، از انقلاب دیجیتال و از ابتکارات ناشران تخصصی این نوع از فرهنگ‌ها برای برطرف کردن نیازهای واقعی و نیازهای احتمالی زبان‌آموزان سرچشمه گرفته است. با گذشت زمان به تدریج نسل زبان‌آموزان از دو رگه‌بودن (ملغمه‌ای از نسل «مهاجر» و «بومی» دیجیتال) به نسلی خالص از زبان‌آموزانی تبدیل می‌شود که نیازهای خود را صرفاً در محیط‌های مجازی، آنلاین و از طریق ابزارها و اپلیکیشن‌های دیجیتال برطرف می‌کنند. بدین ترتیب، انقلاب رسانه‌های مجازی در عصر دیجیتال، علی‌رغم همه مزیت‌هایی که داشته، آینده فرهنگ‌های زبان‌آموز به شکل کنونی آن را به مخاطره افکنده است.

آنچه در نهایت، روند فعلی برای فرهنگ‌های زبان‌آموز در پی خواهد داشت، عبارت است از به رسمیت شناختن کامل بازارهای مختلف با مخاطبانی متنوع و استفاده شخصی‌سازی شده و قابل‌تغییر و انطباق‌پذیر از این نوع فرهنگ‌ها از طریق انتخاب مولفه‌های مورد نیاز فرد از پایگاه‌های داده آنلاین. در صورت تحقق این موارد، محتمل است که نسل بعدی فرهنگ‌های زبان‌آموز چه در اصول نظری و چه در عمل به کمال برسد. درست است که صحبت کردن از فرهنگ زبان‌آموز «کامل» شاید تصور و خواب و خیالی بیش نباشد، ولی چنین حرکتی به سوی این چنین «کمال» و تکاملی عین واقعیت است.

کتاب‌نامه

- باطنی، محمدرضا، و دستیاران. (۱۳۸۵). *فرهنگ معاصر پویا*. تهران: فرهنگ معاصر.
- بهمنیان، نسیمه، و اسلامی، محرم. (۱۳۹۶). پیشنهاد چهارچوبی برای تهیه فرهنگ‌های زبان‌آموز فارسی. *فرهنگ‌نویسی (ویژه نامه فرهنگستان)*، ۱۲، ۶۷-۸۰.
- حق‌شناس، علی محمد، سامعی، حسین، و انتخابی، نرگس. (۱۳۸۱). *فرهنگ معاصر هزاره در یک جلد*. تهران: فرهنگ معاصر.
- حیدری تبریزی، حسین. (زیر چاپ). تجربه آزمایی ناشران آمریکایی در تدوین «فرهنگ‌های زبان‌آموز» به عنوان سنتی بریتانیایی: کیفیت سنجی موردی فرهنگ *Random House Webster's Advanced English Dictionary*. *فرهنگ‌نویسی (ویژه نامه فرهنگستان)*.
- سامعی، حسین. (۱۳۸۱). فرهنگ دوزبانه. در علی محمد حق‌شناس، حسین سامعی، و نرگس انتخابی (مolfان)، *فرهنگ معاصر هزاره در یک جلد* (صص ۴۳-۲۷). تهران: فرهنگ معاصر.
- سامعی، حسین. (۱۳۹۸). *اصول فرهنگ‌نویسی*. تهران: کتاب بهار.
- شریفی، ساغر، و قطره، فریبا. (۱۳۹۸). *درآمدی بر فرهنگ‌نویسی*. تهران: کتاب بهار.
- صادقی، علی اشرف. (۱۳۸۸). درس گفتارهای فرهنگ‌نگاری. *فرهنگ‌نویسی (ویژه نامه فرهنگستان)*، ۲، ۱۵۷-۱۶۷.
- عاصی، سید مصطفی. (۱۳۹۸). *فرهنگ زبان‌آموز پیشرفته فارسی*. تهران: سمت.

فصلنامه علمی (مقاله علمی) سال اول، دوره اول، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

یارمحمدی، لطف ا... (۱۳۷۴). توضیحات و تعلیقات بر فرهنگ Oxford Advanced Learner's Dictionary جهت بهره‌گیری بهینه پارسی زبانان از این فرهنگ (فرهنگ لرنر). در پانزده مقاله در زبانشناسی مقابله‌ای و ساخت

زبان فارسی: دستور، متن، گفتمان. تهران: رهنما.

- Atkins, B.T.S., & Rundell, M. (2008). *The Oxford guide to practical lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Barnhart, C. L., & Thorndike, E. L. (Eds.). (1979). *Scott, Foresman advanced dictionary*. Chicago: Scott, Foresman and Company.
- Cambridge. (2012). *Cambridge learner's dictionary with CD-ROM* (4th ed.). Cambridge University Press.
- Collins. (2018). *Collins COBUILD advanced learner's dictionary: The source of authentic English* (9th ed.). HarperCollins UK.
- Collins. (2018). *Collins COBUILD intermediate learner's dictionary* (4th ed.). HarperCollins UK.
- Collins. (2018). *Collins COBUILD primary learner's dictionary: Age 7+*. HarperCollins UK.
- Crawley, A. (1997). *Oxford elementary learner's dictionary* (2nd ed.). OUP.
- Dziemiánko, A. (2014). On the presentation and placement of collocations in monolingual English learners' dictionaries: Insights into encoding and retention. *International Journal of Lexicography*, 27(3), 259-279.
- Dziemiánko, A. (2019). Homogeneous or heterogeneous? Insights into signposts in learners' dictionaries. *International Journal of Lexicography*, 32(4), 432-457.
- Fuertes-Olivera, P. A. (Ed.). (2010). *Specialised dictionaries for learners*. Berlin: De Gruyter.
- Fuertes-Olivera, P. A. (Ed.). (2018). *The Routledge handbook of lexicography*. London: Routledge.
- Gouws, R., H., Heid, U., Schweickard, W., & Wiegand, H. E. (2013). *Dictionaries. An international encyclopedia of lexicography. supplementary issue: Recent developments with focus on electronic and computational lexicography*. Berlin/Boston: De Gruyter.
- Hanks, P. (2012). The corpus revolution in lexicography. *International Journal of Lexicography*, 25(4), 398-436.
- Heuberger, R. (2016). Learners' dictionaries: History and development, current issues. In B.T.S. Atkins, & M. Rundell, M. *The Oxford guide to practical lexicography* (pp.25-43). Oxford: Oxford University Press.
- Hornby, A. S., & Wehmeier, s. (Eds.). (2000). *Oxford advanced learner's dictionary* (6th ed.). OUP.

- Hornby, A. S., Cowie, A. P. & Windsor Lewis J. (Eds.). (1972). *Oxford advanced learner's dictionary of current English* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Hornby, A. S., Gatenby, E. V. & Wakefield, H. (Eds.). (1942). *Idiomatic and syntactic English dictionary*. Tokyo: Kaitakusha.
- Hornby, A. S., Gatenby, E. V. & Wakefield, H. (Eds.). (1948). *A learner's dictionary of English*. London: Oxford University Press.
- Kernerman, I. J., & Bogaards, P. (Eds.). (2010). *English learners' dictionaries at the DSNA 2009*. Tel Aviv: KDictionaries Ltd.
- Lew, R. (2016). Dictionaries for learners of English. *Language Teaching*, 49(2), 291-294.
- Longman. (2000). *Longman dictionary of contemporary English: With new words supplement* (3rd ed.).
- Mahmoudi-Dehaki, M. & Chalak, A., & Heidari Tabrizi, H. (2021). Bridging the widening gap of digital divide in EMP exposed by COVID-19 pandemic: Learning Management System (LMS) vs. Learning Experience Platform (LXP). *Journal of Teaching Language Skills (JTLS)*, 10 (1), 43-67.
- Miller, J. (2018). Learners' dictionaries of English. In P.A. Fuertes-Olivera (Ed.), *The Routledge handbook of lexicography* (pp. 353-366). London: Routledge.
- Oxford University Press. (1998). *Oxford American wordpower dictionary* for learners of English (1st ed.).
- Oxford University Press. (2011). *Oxford advanced American dictionary for learners of English* (8th ed.).
- Oxford University Press. (2013). *Oxford wordpower dictionary* (4th ed.).
- Ptasznik, B. (2015). *Signposts and menus in monolingual dictionaries for learners of English*. Poznan: Wydawnictwo UAM.
- Ptasznik, B. & Lew, R. (2019). New-line and run-on guiding devices in print monolingual dictionaries for learners of English. *Lexikos* 29, 180-198.
- Pearson Education. (2015). *Longman dictionary of contemporary English* (6th ed.). Longman.
- Procter, P. (Ed.). (1978). *Longman dictionary of contemporary English* (1st ed.). Harlow: Longman.
- Procter, P. (Ed.). (1995). *Cambridge international dictionary of English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ranalli, J. & Nurmukhamedov, U. (2014). Learner dictionaries. In C. Chapelle. (Ed.), *The encyclopedia of applied linguistics* (pp.1-6). London, UK: Wiley-Blackwell.
- Rundell, M. (2006). Learners' dictionaries. In K. Brown (Ed.) *Elsevier encyclopedia of language and linguistics* (2nd ed., Vol. 6, pp. 739-743). Amsterdam: Elsevier.

- Rundell, M. (2010). What future for the learner's dictionary? In I. J. Kernerman & P. Bogaards (Eds). *English learners' dictionaries at the DSNA 2009* (pp. 169-175). Tel Aviv: K Dictionaries Ltd.
- Random House. (2001). Random House Webster's advanced dictionary.
- Random House. (2001). Random House Webster's easy English dictionary.
- Random House. (2001). Random House Webster's intermediate dictionary.
- Rundell, M. (Ed.). (2002). *Macmillan English dictionary for advanced learners* (1st ed.). Oxford: Macmillan.
- Swanepoel, P. (2013). Evaluation of dictionaries. In R. H. Gouws, U. Heid, W. Schweickard, & H. E. Wiegand (Eds.), *Dictionaries. An international encyclopedia of lexicography. supplementary issue: Recent developments with focus on electronic and computational lexicography* (587-596). Berlin/Boston: De Gruyter.
- Sinclair, J. (Ed.). (1987). *Collins COBUILD English language dictionary* (1st ed.). London/Glasgow: Collins.
- Sinclair, J. (Ed.). (1987). *Collins COBUILD English language dictionary* (1st ed.). London/Glasgow: Collins.
- Sinclair, J. (Ed.). (2003). *Collins COBUILD English language dictionary* (4th ed.). London/Glasgow: HarperCollins.
- Summers, D. (Ed.). (1993). *Longman language activator* (1st ed.). Longman.
- Summers, D. (Ed.). (2005). *Longman advanced American dictionary* (2nd ed.). Pearson Education.
- Summers, D. (Ed.). (2005). *Longman dictionary of English language & culture* (3rd ed.). Longman.
- Summers, D. (Ed.). (2006). *Longman essential activator* (2nd ed.). Pearson Education.
- Tarp, S. (2004). Basic problems of learner's lexicography. *Lexikos 14*, 222-252.
- Tarp, S. (2013). New developments in learners' dictionaries III: Bilingual learners' dictionaries. In R. F. Gouws, U. Heid, W. Schweickard, H. E. & Wiegand (Eds.), *Dictionaries. An international encyclopedia of lexicography. supplementary issue: Recent developments with focus on electronic and computational lexicography* (pp. 425-431). Berlin/Boston: De Gruyter.
- West, M. (1935). *New method English Dictionary*. London: Longman.
- West, M. (1953). *A general service list of English words*. London: Longman.
- Xue, M. (2017). Representing the cultural dimension of meaning in learner's dictionaries — From the perspective of Chinese EFL learners in 12 reception. *Lexikos 27*, 578-596.

